

همکاری‌های بین‌المللی اینترنتی و امنیت بین‌المللی

سروش امیری*

استادیار و عضو هیئت علمی دانشگاه علوم انتظامی امین

چکیده

جنایت‌های سازمان یافته بین‌المللی، تهدیدی برای امنیت جامعه جهانی و به‌خصوص بشریت به‌شمار می‌آید. این نوع جنایت‌ها و عوامل آن در خارج از محدوده مرز یک کشور این نوع جنایات را دارای خصیصه‌ی فراملی بروز نموده و این مساله به‌عنوان یکی از معضلات اصلی، دولت‌ها و سازمان‌های بین‌المللی ذی‌ربط را در جهت حفظ و تأمین امنیت بین‌المللی به فعالیت واداشته است؛ در پاسخ به این مساله یکی از مهم‌ترین اقدامات در جهت مبارزه با این‌گونه جنایات، همکاری و تصویب «کنوانسیون بین‌المللی مبارزه با جنایات سازمان یافته فرامرزی» معروف به کنوانسیون پارمو توسط سازمان ملل متحد در دسامبر سال 2000 میلادی می‌باشد که نمود تعامل بین‌المللی در این حوزه است. در این بین نقش اینترنتی در راستای حفظ امنیت و مبارزه با شکل‌گیری و توسعه این نوع جنایت‌ها، اهمیت بسزایی دارد. این مقاله به‌صورت تحلیلی-توصیفی و روش گردآوری داده‌ها، کتابخانه‌ایی می‌باشد.

کلید واژه‌ها

اینترنتی، جنایت‌های سازمان یافته فرامرزی، کنوانسیون پارمو، امنیت بین‌المللی.

* Email: amiri114@yahoo.com

طرح مساله

یکی از خطرناک‌ترین جنایت‌های که امنیت جامعه جهانی را در زمینه‌های اقتصادی، اجتماعی و سیاسی با تهدید مواجه می‌سازد، جنایات سازمان یافته فراملی است که هم‌زمان با پیشرفت علوم و تکنولوژی در گستره جهانی، مظاهر آن با اشکال نوین خودنمایی نموده و فعالیت این گروه از مجرمین اثرات مخربی بر جامعه بین‌المللی و به‌ویژه دولت‌ها می‌گذارد. جرایم بین‌المللی، ناقض اصول و ارزش‌های والای انسانی است که لازمی صلح میان افراد بشر در جامعه بین‌المللی می‌باشد. زندگی در جامعه بین‌المللی تنها با همکاری دولت‌ها در زمینه مبارزه با پدیده مجرمانه و مهار آن در سطح جامعه جهانی، امکان‌پذیر است و تجربه نشان داده که رویکردها و روش‌های سنتی مبارزه با جرم و کنترل آن از جمله اعمال مجازات‌های کیفری و یا اصلاح بزهکاران نتیجه مؤثری در بر نداشته است. به‌طور کلی، نهادهای عدالت کیفری غالباً پس از وقوع جرم نمی‌توانند آن‌گونه که باید و شاید، آن‌را مدیریت کنند و پاسخگوی آن باشند. از این‌رو، نظام‌های سیاست جنایی، پیشگیری از وقوع جرم را مناسب‌ترین و مهم‌ترین رویکرد تلقی و به‌لحاظ جایگاه خاص و مزیت‌های آن، اکثر دولت‌ها تلاش می‌کنند در مدیریت پدیده مجرمانه از مطالعات و یافته‌های جر شناسی استفاده نمایند. کوفی عنان، دبیرکل وقت سازمان ملل، قرن بیست‌ویکم را آغاز عصر پیشگیری نامیده است. اینترپل که از نمایندگان پلیسی و حقوقی کشورهای جهان و با شخصیت حقوقی مستقل تشکیل شده است، به‌عنوان یک سازمان بین‌المللی و بنابر اساسنامه خود با الهام از روح اعلامیه جهانی حقوق بشر و با همکاری اعضای خود بدون هیچ‌گونه دخالت در امور سیاسی، مذهبی، نظامی، نژادی سعی در ایجاد عزم بین‌المللی در مواجهه با جرایم و استرداد مجرمان دارد. استرداد به مفهوم بازگرداندن و تحویل مجرم یا متهم به ارتکاب جرم از طرف کشوری که در آن دستگیر شده به کشوری که در آن مرتکب جرم شده بنا به تقاضای این کشور است. هدف از استرداد مجرمین ممانعت از بی‌کیفر ماندن است. در گذشته‌های دور استرداد مجرمین فقط در مورد جرایم سیاسی و نظامی اعمال می‌شد. با گسترش روابط بین‌المللی، تسهیل حمل‌ونقل میان کشورها، توسعه فناوری‌ها و گسترش دامنه این رفتار به سایر مجرمین به‌خصوص مرتکبان جرایم عمومی، اقدامات بین‌المللی میان کشورها جهت مقابله با آن ضرورت یافت. بدین ترتیب ضمن اینکه کشورها در قوانین داخلی خود استرداد مجرمین را به‌صورت قانونی درآوردند از طریق انعقاد قراردادهای دوجانبه و چندجانبه میان خود متعهد به استرداد مجرمین کشور طرف تعهد در صورت تقاضا شدند.

پلیس بین‌الملل جهت تنظیم همکاری‌های بین‌المللی میان نیروهای پلیس کشورها ایجاد گردیده است. در حقیقت این نقش از طریق تبادل اطلاعات، ارائه راهکار و شناسایی مجرمان فراری به نیروهای پلیس کشورها در جهت مبارزه با جرایم فراملی به‌خصوص جنایات سازمان یافته فراملی، تروریسم، جرایم سایبری، جرایم بین‌المللی مالکیت معنوی و.... می‌باشد. طبق بند 1 و 2 از ماده 4 قانون نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران، مأموریت و وظایف این نیرو عبارتند از: استقرار نظم و امنیت و تأمین آسایش عمومی و فردی و هم‌چنین مقابله و مبارزه قاطع و مستمر با هرگونه خرابکاری، تروریسم، شورش و عوامل و حرکت‌هایی که محل امنیت کشور باشد.

مقاله به بحث و بررسی در خصوص مسایل حقوقی بین‌المللی پیرامون موضوع، شناسایی گروه‌هایی که اقدام به این نوع جنایات می‌کنند و در نهایت مصادیق مندرج در کنوانسیون پالمرو به‌عنوان جرم سازمان یافته و راهکارهای عملی پلیس بین‌الملل در جهت پیشگیری و جلوگیری از بروز جرایم سازمان یافته فرامرزی را مورد بررسی قرار می‌دهد.

پلیس بین‌الملل و جنایات سازمان یافته فراملی

در سال 1914 میلادی به دعوت آلبرت اول پادشاه موناکو، نخستین کنگره بررسی مسائل پلیسی با شرکت 188 نفر از افسران عالی رتبه‌ی پلیس و حقوقدانان 24 کشور جهان در کشور مذکور تشکیل شد، در سپتامبر سال 1923 دومین کنگره بین‌المللی پلیس جنایی در شهر وین اتریش به مدت پنج روز برگزار شد و در آن کنگره رؤسای پلیس کشورهای مختلف؛ از جمله کشورهای اتریش، بلژیک، مصر، آلمان، فرانسه، یونان، مجارستان، ایتالیا، هلند، لهستان، رومانی، سوئد، سوئیس، آمریکا و یوگسلاوی شرکت داشتند (بی‌نام، 1381: 6-10).

در جریان برگزاری این کنگره، کمیسیون بین‌المللی پلیس جنایی¹ تأسیس شد. اساسنامه آن نوشته و مقر مرکزی آن در شهر وین مستقر شد. در سال 1956 اسم سازمان از کمیسیون بین‌المللی پلیس جنایی به سازمان بین‌المللی پلیس جنایی تغییر یافت و اساسنامه آن مورد تجدیدنظر قرار گرفت و در سال 1989 ساختمان دبیرخانه کل به لیون فرانسه منتقل شد. باید توجه داشت که این سازمان تابع هیچ‌یک از سازمان‌های بین‌المللی دیگر همانند سازمان ملل متحد نیست و شخصیت حقوقی مستقلی دارد و چون بر اثر توافق یا قرارداد و تعهد دولت‌ها به وجود نیامده، از نظر حقوقی یک سازمان بین‌الدولی تلقی نمی‌شود، بلکه چون توسط مسئولان پلیس کشورها تشکیل شده و به صورت جهانی درآمده، از نظر حقوقی یک سازمان «بین‌المللی» است و این امر عامل مؤثری برای بی‌طرفی و استقلال عمل این سازمان به شمار می‌آید (مخدوم، 1387: 96-95).

سازمان اینترپل عمده‌ترین مأموریت خود را در سه محور خلاصه کرده است:

1. شبکه ارتباط جهانی پلیس: اینترپل به واسطه استفاده از یک شبکه ارتباطی بین‌المللی، پلیس کشورها را به هم مرتبط و اعضا را به تبعیت از یک قاعده کلی ملزم و از این طریق اطلاعات مهمی را در خصوص مجرمان مبادله می‌کند.
2. تهیه بانک اطلاعاتی جنایی و خدمات پژوهشی: این بخش یعنی بانک اطلاعات جنایی درصدد فراهم کردن زمینه دسترسی پلیس تمامی کشورهای عضو به آخرین اطلاعات مربوط به مجرمان و مبارزه با جنایات است که اطلاعاتی از قبیل نام و آثار انگشتان مجرمان و نحوه دسترسی به آنان و اموال مسروقه مانند گذرنامه و وسایل نقلیه و اطلاعات فنی را در اختیار اعضا قرار می‌دهد.
3. خدمات پلیس اجرایی: اینترپل با پشتیبانی آموزشی و اجرایی از اعضا، این امکان را فراهم می‌کند تا در صورت لزوم در زمینه جرم‌های اولویت‌دار مانند مجرمان فراری، امنیت عمومی، تروریست، مواد مخدر، جنایات سازمان یافته، قاچاق انسان، جرائم اقتصادی و جرائم پیشرفته مرتبط با فناوری روز، آموزش لازم و خدمات مربوط را دریافت کنند (مخدوم، 1387: 99-98).

اهداف سازمان اینترپل

طبق ماده 2 اساسنامه، اهداف سازمان به شرح زیر است:

1. تأمین و توسعه حداکثر امکان همکاری متقابل بین ادارات پلیس جنایی کشورهای عضو.
 2. تأسیس و توسعه کلیه مؤسساتی که جهت پیشگیری از وقوع جرائم عمومی ضرورت دارد.
- به موجب ماده 3 اساسنامه، سازمان اینترپل و کشورهای عضو در چارچوب همکاری‌های پلیسی متقابل، از هرگونه مداخله در اموری که ماهیت سیاسی، نظامی، مذهبی و نژادی داشته باشد، منع شده‌اند. «پل نزبیت» اهل کشور هنگ کنگ

زمانی که ریاست گروه جرایم سازمان یافته سازمان پلیس جنایی (اینترپل) را عهده‌دار بود، در خصوص تفکیک این نوع جرایم دسته‌بندی را در سه مقوله مطرح کرده است که عبارتند از: اولین مقوله، حالت سنتی است، برخی از سازمان‌های معروف نظیر مافیا و کارتل‌های کلمبیایی و نیز گروه ژاپنی یا کوزا، گروه چینی ترایاد و گروه فرشتگان جهنمی الهام گرفته از آمریکا را می‌توان در زمره گروه سنتی قرار داد. دومین دسته جنایات سازمان یافته فراملی امروزه، چیزی است که نزیت آن را «حرفه‌ای‌ها» می‌نامد. حرفه‌ای‌ها دارای سلسله مراتب فرماندهی هستند؛ اما دارای سازمان دائمی نیستند. آنها برای انجام کاری ویژه یا کارهایی شکل می‌گیرند و سپس برای همیشه ناپدید می‌شوند و یا چنانچه در آینده برای انجام کار مشابهی فراخوانده شوند، یعنی دوباره تشکیل گروه می‌دهند. دسته سوم جنایات سازمان یافته فراملی امروزی از گروه‌های قومی جدید هستند که قطعاً در صحنه بین‌المللی گسترش می‌یابند. آنها از حمایت‌های قوم خود برخوردار هستند (بیابانی، 1388: 8).

به منظور اجرای پاسخ حقوقی و پلیسی در سطوح وسیع بین‌المللی، اینترپل با استفاده از امکانات و ظرفیت‌های فراوان و داشتن تعاملات و همکاری‌های گسترده با نهادها و ارگان‌های مختلف بین‌المللی مثل سازمان ملل، اتحادیه اروپا، دادگاه‌های بین‌المللی و منطقه‌ای، نقش مهمی در تأمین زمینه‌های همکاری و افزایش هماهنگی میان کشورهای عضو ایفا می‌کند. در سازمان پلیس جنایی بین‌المللی این تعاملات از طریق دفاتر ملی مرکزی یا همان ادارات اینترپل و ایجاد شبکه ارتباطی بین دبیرخانه کل و کشورهای عضو و دیگر نهادهای بین‌المللی انجام می‌گیرد (ICPO, 1991: 23).

نقش اینترپل در پرتو اسناد بین‌المللی

کشورهای جهان با آگاهی از امکانات و ظرفیت‌های این سازمان به نقش مهم آن در اجرای پاسخ حقوقی در کنوانسیون‌های مختلف بین‌المللی اشاره کردند و بیشتر به نقش محوری انتقال درخواست‌ها و مبادله اطلاعات به‌خصوص در مواقع ضروری پرداخته‌اند؛ هرچند به جزئیات بحث وارد نشده‌اند. در زیر به چند کنوانسیون مهم اشاره می‌شود:

کنوانسیون سازمان ملل علیه قاچاق مواد مخدر

بند هشتم از ماده هفت کنوانسیون مورد اشاره به نقش کلیدی اینترپل در انتقال درخواست‌ها به‌خصوص در مواقع ضروری این‌گونه اشاره می‌کند: هرگونه ارتباط پیشگیری قضایی دو طرفه بین اعضای این کنوانسیون باید از طرق مصرحه در آن انجام گرفته و در مواقع ضروری نیز ارتباطات از طریق سازمان پلیس جنایی بین‌المللی انجام می‌گیرد (UN, Viena 1998: Article 7, B).

پیش‌نویس کنوانسیون بین‌المللی رفع حمایت از تروریسم (مصوب 1999)

بند چهارم از ماده هیجدهم کنوانسیون مورد اشاره و ماده 187 اساسنامه دیوان کیفری بین‌المللی در این خصوص بیان می‌دارند: انتقال درخواست‌ها و مبادله اطلاعات در زمینه مبارزه با تروریسم می‌تواند از طریق اینترپل یا هر سازمان منطقه‌ای دیگر انجام گیرد (UN: 1999, A. C. 6/58/C. 16, Article 18).

کنوانسیون تشکیل یوروپل

بند دوم از ماده 42 اساسنامه تشکیل پلیس کشورهای عضو اتحادیه اروپا بیان می‌دارد: یوروپل در راستای وظایف بیان شده در ماده 3 اساسنامه می‌تواند روابط خود را با دولت‌ها و سازمان‌های دیگر از جمله اینترپل جهت مبارزه با جرایم و پیشگیری از آنها برقرار کند (Europol, 1995: Article 92/2).

کنوانسیون اروپایی انتقال دادرسی مسائل جزایی (استراسبورگ، 1972)

بند دوم ماده 13 کنوانسیون فوق‌الذکر در خصوص نقش اینترپل در انتقال درخواست‌ها بیان می‌دارد: در موارد ضروری درخواست‌ها و ارتباطات ممکن است از طریق پلیس جنایی بین‌المللی به کشورهای متقاضی عنه فرستاده شود (Convention on Transfer of proceeding sin criminal matters Strasburg, 1992).

حالات استرداد

از وظایف اصلی اینترپل در استرداد این است که دفاتر ملی مرکزی و دبیرخانه کل باید مقدمات استرداد را فراهم کرده و سپس به شناسایی، تعقیب و دستگیری افراد مورد تقاضا پرداخته شود (قربان حسینی، 1370: 64) امروزه تنها استرداد مجرمان، مور نظر سازمان نیست و به‌علت سرقت‌ها و قاچاق اشیای ارزشمند از داخل کشورها و موارد دیگر غیر از اشخاص، نیاز به تدوین مقررات جدید در مورد استرداد اشیاء بیش از پیش احساس می‌شود. می‌توان حالت‌های زیر را برای استرداد مجرمان در نظر گرفت:

1- مشخص بودن محل حضور شخص

در این حالت می‌بایست احکام، اسناد و مدارک صادره از مقامات قضایی از لحاظ شکلی بر اساس آن‌چه در توافقات چندجانبه، کنوانسیون‌های بین‌المللی یا معاهدات متقابل تصریح شده در آیند و پس از آن درخواست‌ها از طریق دفاتر ملی مرکزی مستقر در کشورهای عضو و دبیرخانه کل به کشور متقاضی عنه فرستاده و استرداد پس از هماهنگی با پلیس کشورهای مسیر انتقال صورت می‌گیرد.

2- مشخص نبودن محل حضور شخص

مرحله اول: اعلام مشخصه‌های هویتی از جمله عکس، آثار انگشتان، مدارک و احکام بازداشت از طریق دفاتر ملی مرکزی کشور متقاضی به دبیرخانه کل. مرحله دوم: بررسی مسئله در خصوص اینکه موضوع سیاسی، مذهبی، نژادی و نظامی نباشد که این بررسی توسط دبیرخانه کل و نمایندگان کشورهای متقاضی و متقاضی عنه صورت می‌گیرد. مرحله سوم: انتشار و پخش واندتهای قرمز که مربوط به کسانی است که می‌بایست دستگیر شوند و به کشور درخواست کننده مسترد شوند. در این آگهی بین‌المللی جزییات دستور بازداشت، جرم ارتكابی، مشخصات مجرم و آثار انگشتان او موجود م باشد (عباسی، 1374: 95). مرحله چهارم: بعد از انتشار واندتد مربوطه، دفاتر ملی مرکزی از طریق هماهنگی با مبادی ورودی و خروجی و انجام چک‌های شناسایی محسوس و غیر محسوس به‌جهت وجود فرد مور نظر پرداخته و در صورت لزوم با هماهنگی مقامات قضایی دستور توقیف یا ممنوع الخروج بودن فرد صادر خواهد شد. پاسخ‌های صریح در خصوص وجود یا عدم وجود فرد در کشورهای عضو باید با سرعت از طریق دفاتر ملی مرکزی به دبیرخانه کل جهت انعکاس به کشور متقاضی ارسال گردد. مرحله پنجم: اینترپل از طریق دفاتر ملی مرکزی هماهنگی‌های لازم را برای اعزام افسران تحقیق یا مقامات قضایی و پلیسی کشورهای میزبان به‌عمل می‌آورد و به‌منظور جلوگیری از تداخل کار زمینه‌های مسافرت آنها را فراهم می‌کند.

بررسی یکی از مصوبات مجمع عمومی اینترپل که عالی‌ترین مرجع سازمان محسوب می‌شود، دیدگاه و نحوه استرداد مجرمان را توسط سازمان بهتر مشخص می‌کند. در مصوبه مجمع به‌منظور توجه بیشتر در خصوص استرداد موارد زیر مورد تأکید قرار گرفت:

- 1- تشویق کشورها به ایجاد پیشگیری چندجانبه و الحاق به کنوانسیون‌های بین‌المللی و منطقه‌ای استرداد از طریق مقامات پلیسی و قضایی.
- 2- توجه دادن مقامات کشور به نقش مهم شبکه ارتباطی گسترده اینترپل در موقعیت‌یابی سریع افراد و انتقال درخواست‌ها و مدارک.
- 3- تشویق کشورها به الگوبرداری از طرح کشورهای اروپایی درباره استرداد با توجه به جامعیت آن.
- 4- به‌منظور هماهنگی در انجام استرداد از لحاظ شکلی درخواست‌های استرداد باید شامل مشخصات مجرم، جزئیات جرم، حداکثر مجازات آن در قوانین مربوط، احکام بازداشت، شماره حکم و زمان مشخص شده برای استرداد باشد.
- 5- ارسال قوانین و معاهدات مربوط به استرداد کشورهای عضو به آرشیو دبیرخانه کل برای بهره‌برداری سایر کشورها.
- 6- تعیین آمارهای دقیق و انتدهای اعلام شده و زمان صدور آنها و نتایج حاصله به‌منظور ثبت در آرشیوها (Antalya, 1996).

بند یک - نقش اینترپل در پاسخ‌های اداری

از نمونه‌های مهم پیشگیری و همکاری‌های بین‌المللی در مراحل مختلف کشف، تعقیب و دستگیری مجرمین، پیشگیری پلیسی است. بعد از جنگ جهانی دوم و با شروع جنگ سرد و افزایش جرایم فراملی، ضرورت همکاری بین‌المللی در زمینه‌های پلیسی آشکارتر شد و همین امر نیز باعث شروع به‌کار مجدد سازمان اینترپل گردید.

ارکان پاسخ‌های اداری پلیسی

اجرای پاسخ‌های پلیسی کمک مؤثری در اجرای سریع و دقیق عدالت خواهد کرد و در واقع زیربنای پاسخ‌های حقوقی نیز اجرای پاسخ‌های اداری پلیسی است. در این گفتار ضمن تعیین ضرورت انجام پیشگیری پلیسی در اسناد بین‌المللی به ذکر اصول و اهداف حاکم بر انجام آن خواهیم پرداخت.

1- ضرورت اجرای پاسخ‌های اداری پلیسی در اسناد بین‌المللی

ماده 27 کنوانسیون سازمان ملل علیه جرایم سازمان یافته فراملی بیان می‌دارد انجام تحقیقات راجع به جرایم این کنوانسیون و همکاری با سایر دولت‌ها در زمینه‌های زیر انجام می‌گیرد:

- 1- شناسایی هویت اشخاص مظنون به دخالت در ارتکاب جرم.
- 2- مبادله اطلاعات با دولت‌های عضو در مورد وسایل و شیوه‌های مورد استفاده مجرمان و مسیرها و وسایل نقلیه و اوراق هویتی مجعول مورد استفاده.
- 3- گسترش فعالیت‌ها و همکاری‌های دولت‌های عضو سازمان‌های منطقه‌ای و بین‌المللی و نهادهای مجری قانون و پلیس به‌منظور مقابله با جرم.

همان‌طور که از دقت در ماده فوق مشخص می‌شود، موارد ذکر شده از مصادیق بارز پاسخ اداری محسوب می‌شود.

ماده 14 کنوانسیون پالرمو (سازمان ملل) در خصوص ضرورت مبادله اطلاعات که از موارد مهم همکاری‌های پلیسی محسوب می‌شود مقرر داشته است: نهادهای مجری قانون، پلیس و دیگر مقامات مؤثر در مبارزه با پولشویی می‌بایست در سطوح ملی و بین‌المللی بر اساس شرایط مندرج در قانون داخلی به مبادله اطلاعات و همکاری در مبارزه با پولشویی بپردازند (Un convention Against curruption, Merida- 2003: Article 19,b).

ماده 31 اساسنامه اینترپل نیز با تأکید بر اهمیت اجرای پاسخ‌های اداری پلیسی بیان می‌دارد: به‌منظور رسیدن به اهداف نهایی سازمان، نیاز به همکاری دائمی و وسیع در امور پلیسی با اعضای خود بر اساس امکانات و قوانین داخلی کشورها ضروری است. نحوه انجام این پیشگیری از طریق دفاتر ملی و دبیرخانه کل انجام می‌شود.

2- اصول و اهداف پاسخ‌های اداری پلیسی

2-1- احترام به حاکمیت ملی

سازمان پلیس جنایی بین‌المللی در چارچوب اساسنامه خود و با احترام به منشور سازمان ملل و الهام از روح حاکم بر اعلامیه جهانی حقوق بشر، بر اساس اصل احترام به قوانین داخلی کشورهای عضو و منع مداخله در امور داخلی کشورها سعی در ارتقا همکاری‌ها در سطح بین‌المللی دارد. در واقع، بر اساس ماده دوم اساسنامه، از اهداف تشکیل این سازمان ارتقا همکاری متقابل بین مقامات پلیسی در چارچوب قوانین داخلی از طریق دفاتر ملی مرکزی است که رؤسای آن از طریق مقامات کشورهای عضو معرفی می‌شوند (فیشوبویل؛ ایزابل؛ موسه مارک، 1385: 439).

2-2- رعایت حقوق بشر

امروزه نظام بین‌الملل در سطح گسترده‌ای متأثر از اصول حاکم بر نظام حقوق بشر بوده و این امر تأثیر خود را در همه ابعاد حقوقی، پلیسی، اقتصادی، اجتماعی و غیره گذاشته است. اینترپل نیز ضمن تأثیرپذیری از این اصل، مبنای کارش را در ماده دوم اساسنامه خود، لحاظ قرار دادن روح حاکم بر اعلامیه جهانی حقوق بشر دانسته است. ضمناً به‌منظور حفظ آزادی‌های فردی و اجتماعی در ماده سوم اساسنامه، این سازمان از مداخله در امور مذهبی، سیاسی، نظامی و نژادی منع گردیده است. لازم به ذکر است با توجه به این که سازمان نقش مهمی در شکل‌گیری رویه و رفتار پلیسی در سطح بین‌المللی دارد، نهادینه کردن اصول حقوق بشر در رفتارهای پلیسی مثل بازجویی‌ها و توقیف‌ها در سطح بین‌الملل از اصول راهبردی سازمان مذکور محسوب می‌شود. (فیشوبویل، ایزابل و موسه مارک، 1385: 439).

2-3- پیشگیری از جرایم و اجرای قوانین جزایی

بر اساس مواد 2، 3 اساسنامه سازمان به‌منظور پیشگیری از ارتکاب جرم و اجرای قوانین جزایی با اراده جامعه، بین‌الملل به‌وجود آمده و این تنها اصلی است که کل کشورهای عضو در مورد آن اتفاق نظر دارند. صرف ایجاد جو ناامنی و ترس در سطح بین‌المللی برای مجرمان و اشاعه این تفکر بین ایشان که در اثر مشارکت‌های هماهنگ پلیسی و حقوقی بالاخره به چنگال عدالت گرفتار خواهند آمد؛ خود نقش پیشگیرانه قوی در مقابل جرایم بین‌المللی خواهد داشت.

2-4- برخورداری از حقوق یکسان

کشورهای عضو سازمان اینترپل سالانه در مجمع این سازمان که عالی‌ترین مرجع تصمیم‌گیرنده است شرکت می‌کنند و هر یک از نمایندگان نیز طبق ماده 13 اساسنامه از حق رأی یکسانی برخوردارند؛ ضمن این که دبیرخانه مکلف به ارائه خدمات یکسان به اعضا می‌باشد. هرچند بر اساس ماده 52 اساسنامه چنان‌چه هر یک از کشورهای عضو به تعهدات مالی خود که توسط مجمع عمومی بر اساس تولید ناخالص ملی و جمعیت کشور عضو تعیین می‌شود عمل نکند از حق رأی در جلسات مجمع عمومی محروم می‌شود؛ ولی سازمان در هر صورت خود را موظف به ارائه خدمات به تمام کشورها به‌منظور بسط و اجرای عدالت می‌داند.

5-2- جهان شمولی

هر عضو سازمان به‌منظور بسط همکاری‌ها می‌تواند از طریق دفاتر ملی مرکزی مستقر در آن کشور به‌طور مستقیم با دفاتر ملی مرکزی کشورهای دیگر و یا دبیرخانه کل ارتباط داشته باشند و از ظرفیت‌های موجود در آن نهاد ملی یا بین‌المللی استفاده کاملی را ببرد. ارتباط با دبیرخانه کل این مزیت را در پی دارد که اعضا می‌توانند تعاملات خود را با نهادهای بین‌المللی مرتبط با اینترپل همانند اداره گمرک بین‌المللی، واحد پست بین‌المللی، سازمان ملل و غیره به‌نحو وسیعی حفظ کرده و از توان و ظرفیت‌های نهادهای مختلف بین‌المللی در مقابله با جرایم استفاده نمایند.

بند دو- مصادیق پاسخ‌های اداری اینترپل

الف- تشخیص هویت

مجموع علوم و دانش‌هایی که برای کشف جرم و تشخیص هویت مجرمین مورد استفاده قرار می‌گیرد علوم جرم‌یابی نام گرفته است (محسنی، 1370: 125). در واقع، می‌توان گفت علم تشخیص هویت زیرمجموعه‌ای از علم جرم‌یابی است و هویت مجموعه صفات و مشخصاتی است که موجب تشخیص یک فرد از فرد دیگر یا یک شی از شی دیگر می‌شود (شرقی، 1377: 5). لازمه تعقیب مجرمین و اجرای عکس‌العمل‌های اجتماعی این است که در مرحله اول این جرایم کشف و مجرمان شناخته شوند و سپس آنها مورد تعقیب قرار گیرند. ضرورت انجام تشخیص هویت به‌دلایل زیر می‌باشد:

- 1- لزوم رعایت اصل شخصی بودن مسئولیت کیفری و جلوگیری از اشتباه در تعیین هویت افراد.
 - 2- لزوم آگاهی مراجع قانونی از سوابق اشخاص به‌منظور تکمیل تحقیقات و تصمیم‌گیری مناسب.
 - 3- شناسایی اشخاص و اجساد مجهول‌الهویه.
 - 4- شناسایی هویت واقعی افراد مراجعه‌کننده به بانک‌ها و مؤسسات خدمت‌رسانی.
 - 5- شناسایی و تحت نظر قرار دادن مجرمان حرفه‌ای (نجاتی، 1381: 18-15).
- سیستم تشخیص هویت اینترپل در واقع دو مسئولیت مهم را برعهده دارد:
- 1- شناسایی مجرمین که از هویت جعلی استفاده می‌کنند و اثر انگشت خود را در محل جا گذاشته‌اند.
 - 2- شناسایی اجساد که هنوز شناسایی نشده است.
- اهداف کلی این واحد طبق مصوبه مجمع عمومی به‌شرح زیر می‌باشد:
- 1- تهیه و ارائه حمایت استراتژیکی و تکنیکی برای افزایش ظرفیت اعضا در استفاده از روش DNA با دادن آموزش‌های لازم به نمایندگان کشورها.
 - 2- به‌روز کردن اطلاعات آرشیو مربوطه از طرق مبادله به‌روز اطلاعات توسط اعضا (ICPO, 1989: No 810, 25).

ب- سجل کیفری مجرمان

در ماده 22 کنوانسیون پالرمو به این امر تأکید گردیده که قانون‌گذاری و سایر اقدامات مقتضی برای ملحوظ کردن سوابق محکومیت به ارتکاب جنایات فراملی باید در کشورهای دیگر لحاظ گردد. بدیهی است محکومیت کیفری یاد شده، باید محکومیت قطعی غیرقابل تجدیدنظر باشد (UnDoc. A/551383/Add).

سازمان پلیس جنایی بین‌المللی با اطلاع از این ضرورت و با بهره‌گیری از امکانات تشخیص هویت و اطلاعاتی که از دفاتر ملی مرکزی کشورهای عضو حاصل می‌گردد اقدام به تشکیل مرکز سجل کیفری برای مجرمان حرفه‌ای و فراملی

نموده است. لازم است که اطلاعات واصله به منظور تأثیرگذاری و بهره‌برداری مفیدتر به روز بوده و همکاری سایر کشورها را می‌طلبد. در این مرکز موارد زیر به تفکیک نگهداری می‌شود:

ثبت و حفظ سابقه کامپیوتری از اسامی مجرمین و اسامی مستعار آنها.

حفظ سابقه کامپیوتری از اشیا یا اسناد گمشده یا مسروقه.

حفظ سابقه کامپیوتری از جنایات و تقسیم‌بندی آنها و محدوده فعالیت سازمان‌های بزهکار.

مجموعه کامل از آثار انگشتان، DNA، سوابق مجرمان و عکس آنها.

ج- مبادله اطلاعات

مبادله سریع و به‌موقع اطلاعات در عصر معروف به IT نقش بسیار مهمی در همه زمینه‌ها به‌خصوص مسائل حقوقی و پلیسی ایفا می‌کند. از این جهت که اینترنت تنها کانال رسمی ارتباط بین مراجع پلیسی بسیاری از کشورهاست و با توجه به امکانات و زمینه‌های فراوان آن در مبارزه با جرایم می‌توان از این سازمان به‌عنوان نمادی مهم در هماهنگی برای مبارزه با جرایم بین‌المللی نام برد، سه عامل سرعت، امنیت و وسعت انتشار در امر تبادل اطلاعات اهمیت بسزایی دارد. به این منظور سازمان اقدام به استفاده از وسایل مخابراتی پیشرفته مانند سیستم‌های ای‌اس اف¹ در سطح کشورهای عضو کرده است. سیستم پیشرفته I-24/7 است که به‌طور 24 ساعته آماده سرویس‌دهی به اعضا می‌باشد. این سیستم در سال 2003 با پیوستن کانادا شروع به کار کرد و در سال 2007 با پیوستن سومالی حلقه اتصال اعضا به آن تکمیل گردید. این سیستم مخابراتی پیشرفته این امکان را برای کشورهای عضو فراهم می‌کند که به‌صورت متقابل بتوانند از پایگاه داده‌های دبیرخانه کل و کشورهای دیگر استفاده نمایند. بدین‌منظور، تبادل اطلاعات از طریق صدور اعلامیه یا وانتد در دبیرخانه کل می‌باشد. در زیر به چند نوع وانتد مهم اشاره می‌گردد:

1- اعلان آبی (استعلام)²

اگر فردی تحت نظر پلیس یک کشور باشد و آن کشور بخواهد اطلاعات کاملی درباره شگردهای ارتکاب جرم توسط او به‌دست آورد از دبیرخانه کل و یا دفاتر ملی کشورهای عضو به‌منظور بهره‌گیری از بهترین روش پیشگیری و مبارزه درخواست اطلاعات خواهد نمود که این درخواست به‌وسیله اعلان آبی در بین اعضا منتشر می‌گردد.

2- اعلان سبز (هشدار)³

برای اینکه پلیس کشورهای عضو از وضعیت مجرمی که محکومیت خود را گذرانده و ممکن است در کشورهای دیگر مبادرت به ارتکاب جرم نماید مطلع شوند، دبیرخانه کل با صدور اعلان سبز، نوع ارتکاب جرم و شیوه‌های کار و دیگر اطلاعات مورد نظر را به اطلاع کشورهای دیگر می‌رساند.

3- اعلان زرد (گمشدگان)⁴

این اعلان در خصوص افراد گم شده از محل زندگی خود با درخواست کشورهای عضو صادر می‌شود و به این‌منظور مشخصات و عکس فرد گم شده توسط کشور متقاضی به دبیرخانه کل فرستاده می‌شود و به‌وسیله صدور این اعلان مراتب به سایر کشورها ارسال می‌شود.

- 1- Automated Search Facilities
- 2- Blue Notice (enquiry)
- 3- Green Notice (Warning)
- 4- Yellow Notice (missing persons)

4- اعلان مشکی (اجساد شناسایی نشده)¹

از طریق صدور این اعلان می‌توان از کشورهای عضو اینترپل که تعداد زیادی هم هستند نسبت به استعمال در خصوص اجساد که به دلایل مختلف از جمله قاچاق غیرقانونی در نقاط مختلف دنیا کشف می‌شوند کمک گرفته و از این طریق گامی مهم در جهت تسلی خاطر بازماندگان برداشت.

5- اعلان قرمز (تحت پیگرد)²

این اعلان در مورد افرادی که تحت تعقیب جامعه بین‌المللی هستند صادر می‌شود و در آن باید علاوه بر مشخصات هویتی، اطلاعات قضایی نیز درج شود. مدت اعتبار این اعلان 5 سال است که می‌بایست از طریق کشور متقاضی به روزرسانی شود.

بر اساس مصوبه مجمع عمومی دو نوع اعلان قرمز در اینترپل شناسایی گردیده است که حسب مورد ممکن است در دادگاه‌های ملی یا بین‌المللی صادر شده باشد. یک نوع آن مربوط به دستور جلب صادره از مراجع قضایی در مرحله تعقیب به منظور کشف جرم و جلوگیری از فرار متهم صادر می‌شود و نوع دوم هم مربوط به مجرمانی است که در دادگاه محکوم شده و می‌بایست محکومیت خود را تحمل کنند (Resolution, No/AGN/66/Res/7/Newdehl, 1997).

6- اعلان نارنجی³

برای هشدار به پلیس، عموم مردم و سایر سازمان‌های بین‌المللی در رابطه با تهدیدهای ممکنه با سلاح‌های مخفی، بمب‌های دست‌ساز و دیگر موارد خطرناک از این اعلان استفاده می‌شود.

7- اعلان ویژه سازمان ملل و اینترپل

جدیدترین اعلانی که در پی قطعنامه 1617 شورای امنیت صادر شد؛ دبیر کل سازمان ملل را موظف می‌کند به منظور ایجاد شرایط بهتر برای کمک به اجرای دستورات 1267 شورای امنیت با اینترپل همکاری کند. این دستورات شامل مسدود کردن دارایی‌ها، ممنوع الخروج کردن افراد، ممنوع کردن فروش اسلحه به مرتببان یا طالبان و موارد مشابه می‌شود.

د- تشکیل واحد هوشمند آنالیز جرم⁴

یک اقدام مهم و ابتکاری سازمان، تشکیل واحد آنالیز جرم در دبیرخانه کل می‌باشد. مجمع عمومی ضمن تصویب این موضوع با تأکید بر اهمیت مدیریت تجزیه و تحلیل اطلاعات پراکنده و نقش این موضوع در کشف جرم به کشورهای عضو توصیه کرد که واحد مذکور را در سطح ملی و بین‌المللی تشکیل دهند و خواستار همکاری وسیع اعضا با این واحد و در اختیار قرار دادن تجربیات خود به دیگر اعضا و ضرورت استفاده از افراد آموزش دیده و متخصص بدین منظور گردید. در این راستا دبیرخانه کل موظف گردید در خصوص شبکه‌سازی وسیع بین اعضا و استانداردهای روش‌ها و تکنیک‌های مورد استفاده اقدامات لازم را انجام دهد. در ضمن به کشورهای عضو پیشنهاد گردید استفاده از GIS یا سیستم اطلاعات جغرافیایی که یک سیستم رایانه‌ای جهت مدیریت، هماهنگ‌سازی و تجزیه و تحلیل داده‌های مرجع

1- Black Notice (unidentified persons)

2- Red Notice (wanted)

3- Orang wanteu

4- (ACIU) Analytical criminal intel-ligenunit

است و همچنین استفاده از هسته مشاورین و یا متخصصین دیگر را در این زمینه سرلوحه کارهای خود قرار دهند. استفاده از این واحد و هماهنگی کشورها در مبارزه با جرایم دارای نتایج بسیار مفید بوده است.

شناسایی قربانیان و حمایت از بزه‌دیدگان

حمایت از بزه‌دیدگان جرایم با توجه به عدم برابری امکانات و توانایی آنها در مقایسه با مجرمان و ارتباطات مجرمان بین‌المللی با مقامات دولتی فاسد و حاکمیت رعب و هراس بر فعالیت‌های آنان در مقایسه با جرایم دیگر، امری ضروری است. بزه‌دیدگان به‌خصوص زنان و کودکان که بیشتر در معرض خطر قرار دارند در سه بعد باید مدنظر قرار گیرند، جبران خسارات ناشی از جرم، تعقیب کیفری و مجازات مجرم، تأمین امنیت بزه‌دیدگان از تعرضات اجتماعی. گاهی اوقات که عامل جرم مشخص نیست و امکان جبران خسارت وجود ندارد، جبران خسارات باید از طریق دولت‌ها به‌صورت جمعی انجام گیرد. این نوع جبران خسارت اکثراً در جرایم فراملی و سازمان یافته انجام می‌پذیرد. جبران خسارات جمعی قربانیان جرم، معمولاً در مواردی که مباشر جرم مشخص نیست یا اینکه قادر به پرداخت خسارت نیست، صورت می‌گیرد. در واقع، فلسفه جبران خسارت جمعی هم بستگی جامعه با بزه‌دیده است. (ICPO International criminal police reriwT, 1992: No 438-4) در این راستا به‌منظور بهبود پیشگیری پلیسی، لزوم تخصص و منطقه‌ای کردن فعالیت‌های پلیسی با توجه به تنوع جرایم فراملی در مناطق خاص، امری ضروری به‌نظر می‌رسد. برای مثال، کشورهای عضو سازمان اقتصادی اکو گرفتار جرایم مربوط به قاچاق مواد مخدر با توجه به همسایگی با افغانستان می‌باشند. لذا تشکیل پلیس کشورهای اکو که در زمینه مبارزه با مواد مخدر تخصص بیشتری داشته باشند نتایج مفیدتری را به‌دست خواهد داد. (ICPO International criminal police reriwT, 1992: No 438-4) این موضوع، یعنی اهمیت تشکیل پلیس منطقه‌ای و قاره‌ای از جمله اکوپل، آسه آن پل و یوروپل و همکاری آنها با سازمان پلیس جنایی بین‌المللی از موضوعات مورد تأکید مجمع عمومی اینترپل می‌باشد.

مصادیق جنایات سازمان‌یافته فراملی مندرج در کنوانسیون پالمو

همکاری بین‌المللی در جهت سرکوب این جنایات حائز اهمیت است و بدون این همکاری تابعان حقوق بین‌الملل و به‌خصوص دولت‌ها کارایی لازم را در جهت مبارزه با این جنایات ندارند. کنوانسیون‌های بین‌المللی بر این نکته اتفاق نظر دارند که برای رفع این معضل باید موارد مندرج در این کنوانسیون‌ها را در حقوق داخلی وارد کرده و با جرم‌انگاری آنها همکاری لازم را در جهت اجرای آنها به‌عمل آورند (خطیبی، 1391: 63).

کنوانسیون ملل متحد علیه جنایات سازمان‌یافته فراملی¹ بر اساس قطعنامه 55/25 مجمع عمومی سازمان ملل متحد در تاریخ 15 نوامبر سال 2000 میلادی در شهر پالمو ایتالیا به‌تصویب رسیده و در دسامبر 2000 برای امضای دولت‌ها مفتوح گردید. این کنوانسیون اصلی‌ترین سند بین‌المللی در مبارزه علیه جنایات سازمان‌یافته فراملی می‌باشد. ماده اول این کنوانسیون، هدف از این کنوانسیون را تقویت همکاری جهت مقابله و مبارزه مؤثر با جنایات فراملی اعلام می‌نماید (دلخوش، 1390: 58).

کنوانسیون پالمو به‌تعریف جنایات سازمان‌یافته فراملی نپرداخته است، لیکن ماده 5 کنوانسیون صرفاً به جرم‌انگاری مشارکت در یک گروه جنایت‌کارانه سازمان یافته پرداخته که علت این امر را باید در ارتباط تام جنایات سازمان یافته

1- United Nation Convention Against Transnational Organized Crime, 2000.

فراملی و گروه جنایت‌کارانه سازمان یافته جستجو کرد که این دو لازم و ملزوم هم می‌باشند. ماده 5 مقرر می‌دارد: هر دولت متعاهدی اقدامات قانون‌گذاری و سایر اقداماتی که ضروری باشند اتخاذ خواهد نمود که اعمال زیر را جرم جنایی تلقی کند، در صورتی که به‌طور عمدی ارتکاب یابند:

الف) هر یک از دو جرم جنایی زیر یا هر دو جرم صرف‌نظر از اینکه شروع به فعالیت جنایت‌کارانه باشد یا جرم تام باشد.
1- توافق با یک یا چند شخص دیگر برای ارتکاب یک جنایات شدید در صورتی که به‌طور مستقیم یا غیر مستقیم به‌منظور تحصیل یک نفع مالی یا نفع مادی دیگری باشد و در صورتی که حقوق داخلی چنین اقتضا کند، متضمن عملی باشد که یکی از شرکا در انجام توافق به‌عهده گرفته باشد یا یک گروه جنایت‌کارانه سازمان یافته در آن دخیل باشد.
2- رفتاری کسی که با علم بر هدف و فعالیت جنایت‌کارانه عمومی یک گروه جنایت‌کارانه سازمان یافته یا با علم بر قصد ارتکاب جنایات مورد بحث، شرکت فعال کند در:

الف - فعالیت‌های جنایت‌کارانه گروه جنایت‌کارانه سازمان‌یافته.

ب - فعالیت‌های دیگر گروه جنایت‌کارانه سازمان یافته با علم بر این که مشارکت وی در نیل به هدف جنایت‌کارانه موصوف مؤثر است.

ج - سازماندهی، هدایت، کمک، مساعدت، تسهیل یا مشاوره دادن در ارتکاب جنایت شدیدی که یک گروه جنایت‌کارانه سازمان یافته در آن دخیل باشد.

1- علم، قصد، هدف، مقصود یا توافق مورد اشاره در بند 1 این ماده را می‌توان از اوضاع و احوال موضوعی عینی استنباط کرد.

2- دولت‌های متعاهدی که حقوق داخلی آنها برای تحقق جرایم مندرج در بند 1 الف (1) این ماده وجود یک گروه جنایت‌کارانه سازمان یافته را لازم می‌دانند، تضمین خواهند کرد که حقوق داخلی آنها تمام جنایات ارتكابی توسط گروه‌های جنایت‌کارانه سازمان یافته را شامل شود. چنین دولت‌های متعاهدی که حقوق داخلی آنها وجود عملی را برای تحقق توافق انجام شده در راستای ارتکاب جرایم مندرج در بند مذکور لازم می‌دانند، چنین امری را موقع امضا یا تودیع سند تصویب، پذیرش، تصدیق یا الحاق به این کنوانسیون به دبیر کل ملل متحد اطلاع خواهند داد (سلیمی، 1382: 33 - 32).

طبق ماده 2 کنوانسیون پالمو گروه مجرم سازمان یافته عبارت است از یک گروه تشکل یافته، متشکل از سه نفر یا بیشتر، که برای یک دوره زمانی مشخص وجود داشته و با هدف ارتکاب یک یا چند جرم شدید یا اعمال مجرمانه مندرج در این کنوانسیون به‌منظور تحصیل مستقیم یا غیرمستقیم منفعت مالی یا سایر منافع مادی به‌صورت هماهنگ فعالیت می‌کند (اسعدی، 1386: 71).

کنوانسیون پالمو مصادیق جرایم سازمان یافته را به‌شرح زیر اعلام می‌نماید:

تطهیر درآمدهای نامشروع (پولشویی): یکی از مصادیق جنایات سازمان یافته در کنوانسیون پالمو جرم پولشویی است که مبارزه و مقابله با آن از چالش‌های مورد اهمیت کشورهای عضو این کنوانسیون می‌باشد.

با عنایت به کنوانسیون پولشویی شورای اروپا مصوب 1988، پولشویی فرآیندی است که به‌موجب آن فرد عالمأ و به‌قصد رهایی از عواقب رفتار مجرمانه، منبع اصلی درآمدهای حاصل از اعمال مجرمانه را مخفی نگه داشته و به این درآمدها جلوه‌های پاک و حاصل از اعمال قانونی می‌بخشد (باقرزاده، 1388: 31). در جهت مقابله با پولشویی نهادی بین‌المللی که

اصطلاحاً نیروی ویژه اقدام مالی علیه پولشویی¹ نام دارد؛ در سال 1989 ایجاد شد. عمده وظایف این سازمان به شرح زیر می‌باشد:

نظارت بر نحوه پیشرفت کمی و کیفی کشورهای عضو در اجرای مقررات پولشویی.

بررسی و گزارش روند شیوه‌های اعمال شده و پیشنهاد ضوابطی برای مقابله با پولشویی.

تشویق کشورها به پذیرش و اجرای مقررات و استانداردهای جهانی (تجلی، 1390: 29-28).

قاچاق غیرمجاز اسلحه: تولید و قاچاق سلاح‌های گرم نه تنها منافع غیر قانونی کلانی را عاید گروه‌های سازمان یافته جنایت کار می‌کند، بلکه در تقویت این گروه‌ها و سایر گروه‌های جنایت‌کار به‌ویژه تروریست‌ها و همچنین تقویت افراد جنایت‌کار نقش اساسی دارد. به شرحی که نمایندگان برخی دولت‌ها در اجلاس پالمو تأکید کردند که گسترش قاچاق تسلیحات موجب افزایش انواع جنایات و حتی خودکشی می‌گردد. در زمینه قاچاق تسلیحات، سند استنادی، پروتکلی است که تحت عنوان «پروتکل علیه تولید غیرقانونی و قاچاق سلاح‌های گرم، قطعات و اجزای آنها و مهمات» مکمل کنوانسیون پالمو تنظیم شده است (سلیمی، 1382: 97). طبق ماده 5 این پروتکل موارد زیر جرم‌نگاری شده است:

هر دولت متعاهدی اقدامات قانون‌گذاری و اقدامات دیگری که برای جرم جنایی تلقی نمودن اعمال زیر وقتی که به‌طور عمدی ارتکاب بیابند، اتخاذ خواهد نمود:

(الف) تولید غیرقانونی سلاح‌های گرم، قطعات و اجزای آنها و مهمات.

(ب) جعل یا امحا غیرقانونی، از بین بردن یا تغییر مارک‌های روی سلاح‌های گرم که حسب ماده 8 این پروتکل، وجود آنها لازم است.

هر دولت متعاهدی همچنین اقدامات قانون‌گذاری و اقدامات دیگری که برای جرم جنایی تلقی نمودن رفتارهای زیر ضروری باشد اتخاذ خواهد نمود:

(الف) طبق مفاهیم اساسی سیستم حقوقی خود، شروع به ارتکاب یا مشارکت در ارتکاب جرم مقرر در بند 1 این ماده.

(ب) سازمان‌دهی، هدایت، کمک، تشویق کردن، تسهیل نمودن یا هم‌فکری در ارتکاب یک جرم مقرر در بند 1 این ماده (تجلی، 1390: 98).

3) قاچاق زنان و کودکان: پروتکل الحاقی جلوگیری، سرکوب و مجازات قاچاق انسان، به‌ویژه زنان و کودکان به کنوانسیون جنایات سازمان‌یافته فراملی، کلیدی‌ترین و مهم‌ترین سند عملی سازمان ملل متحد در مقابل زنان و کودکان است.

علل عمده قاچاق زنان و کودکان عبارتند از شرایط اقتصادی و اجتماعی (فقر، اشتغال)، سنت و فرهنگ، بلایای طبیعی و یا مخاصمات مسلحانه، جهانی شدن و پیامدهای آن بر حوزه‌های مختلف می‌باشد. به‌صورت اختصار اشکال استثمار ناشی از قاچاق انسان، به‌ویژه زنان و کودکان عبارتند از: 1- استثمار جنسی؛ استثمار جنسی تجاری؛ ازدواج زود هنگام و اجباری؛ 2- کار کشاورزی، فعالیت‌های غیر قانونی مانند موادمخدر؛ استثمار کودکان در بازی‌ها و سرگرمی‌ها مانند مسابقات شتر سواری در کشورهای حاشیه خلیج فارس و.....؛ 3- شرکت کودکان در مخاصمات مسلحانه و 4- فرزند خواندگی غیرقانونی.

پیامدهای قاچاق زنان و کودکان، دارای 1- آثار فردی از جمله افسردگی، مشکلات بازگشت به خانه به‌ویژه پیامدهای استثمار جنسی، قاچاق اندام، بیماری‌های مقاربتی، کودکان سرباز و..... 2- آثار اجتماعی از جمله نقض حقوق بشر، کاهش

1- (FATF) Financial Action Task Force on Money Laundering.

رشد اقتصادی و توسعه جامعه و..... می‌باشد. پروتکل مذکور بر مقابله دولت‌های عضو با قاچاق زنان و کودکان تأکید ویژه‌ای دارد (مصفا، 1390: 3-1).

قاچاق مهاجران: پروتکل الحاقی کنوانسیون پالمو با عنوان «قاچاق مهاجران از طریق زمینی، دریایی و هوایی» مکمل کنوانسیون ملل متحد علیه جنایات سازمان‌یافته فراملی، تدوین گردید و مینا و مستند این عنوان جنایی شد. مطابق این پروتکل، قاچاق مهاجران، عبور غیر قانونی از مرز خواه بدون سند هویت یا گذرنامه و هواه با اسناد جعلی، تقلب، ارتشا و یا استفاده شخص از گذرنامه دیگری می‌باشد. طبق کنوانسیون پالمو و پروتکل‌های الحاقی آن، قاچاق اشخاص در کشورهای دنیا، قابل تعقیب است و همه کشورها صالح به رسیدگی قضایی و تعقیب متهمین در این خصوص می‌باشند (سلیمی، 1390: 17).

فساد مالی (ارتشا): در فرهنگ حقوقی بلاک، در تعریف فساد مالی آمده است: «عملی که به‌قصد دادن امتیاز مغایر با حقوق و وظیفه رسمی دیگران انجام می‌گیرد». فساد مالی شامل اعمال مختلفی از قبیل دادن و گرفتن رشوه و حق و حساب، فرار از مالیات و.... می‌شود. در کنوانسیون پالمو، فساد مالی (ارتشا) به‌عنوان یکی از مهم‌ترین جنایات سازمان یافته فراملی؛ در ماده 8 بدین شرح تعریف شده است: هر دولت متعهدی اقدامات قانون‌گذاری و اقدامات دیگری که برای جرایم جنایی تلقی نمودن اعمال زیر ضروری باشد اتخاذ خواهد کرد، هنگامی که به‌طور عمدی ارتکاب یابند: الف) وعده، پیشنهاد، دادن یک نفع ناروا به‌طور مستقیم یا غیر مستقیم به یک مأمور خدمات عمومی برای خود مأمور یا شخص یا نهاد دیگری به‌منظور اینکه مأمور نامبرده در اعمال و وظایف رسمی خودش کاری را انجام دهد یا از انجام کاری امتناع کند.

ب) درخواست یا پذیرش یک نفع ناروا توسط مأمور عمومی به‌طور مستقیم یا غیرمستقیم یا توسط شخص یا نهاد دیگری به‌منظور اینکه مأمور نامبرده در اعمال و وظیفه رسمی خود عملی را انجام دهد یا از انجام عمل خودداری کند (سلیمی، 1382: 86-85). دولت‌های عضو کنوانسیون پالمو متعهد می‌گردند تا اقدامات لازم را جهت جرم‌انگاری مشارکت در ارتکاب فساد مالی و معاونت در آن را انجام دهند.

علاوه بر موارد فوق که محور اصلی مصادیق جنایات سازمان یافته فراملی و پروتکل‌های الحاقی را در کنوانسیون پالمو شکل می‌دهد، مصادیقی از قبیل قاچاق مواد مخدر، سرقت آثار و اشیاء فرهنگی، هنری و تاریخی و قاچاق آنها، سرقت مالکیت معنوی افراد، اعمال تجاری ممنوع سودآور داخلی و بین‌المللی، قمار و تأسیس قمارخانه‌های غیر قانونی، قاچاق مواد رادیو اکتیو و هسته‌ای، خرید و فروش اعضای بدن انسان، خرید و فروش حیوانات نایاب، داروها و مواد سمی نایاب، سرقت در اشکال مختلف، قتل‌های قراردادی و اعمال خشونت، هواپیماربابی، دزدی دریایی، جرایم علیه محیط زیست، جعل و ضرب سکه تقلبی، چاپ اسکناس در اسناد بین‌المللی مختلف و بعضاً در قوانین داخلی کشورها به‌عنوان جنایات سازمان یافته فراملی جرم‌انگاری شده است (دلخوش، 1390: 59-58).

لازم به توضیح است که جمهوری اسلامی ایران از ابتدای تصویب کنوانسیون پالمو در سال 2000 جزو کشورهای امضا کننده آن بوده است؛ لیکن تا به امروز در مرجع قانونی خود (مجلس شورای اسلامی) این کنوانسیون را به‌تصویب نرسانده است، با عنایت به اینکه طبق ماده 9 قانون مدنی جمهوری اسلامی ایران «مقررات عهدی که بر طبق قانون اساسی بین دولت ایران و سایر دول منعقد شده باشد در حکم قانون است»؛ لذا در می‌بایم متن کنوانسیون پالمو و پروتکل‌های الحاقی آن تا کنون در حکم قانون داخلی نبوده، در نتیجه قابلیت اجرایی نخواهد داشت. البته جمهوری اسلامی ایران در

مورد بسیاری از مصادیق مندرج در کنوانسیون پالمو اقدام به وضع قوانین از جمله قانون مبارزه با پولشویی، قانون مبارزه با مواد مخدر و..... نموده است.

نتیجه‌گیری

جرم سازمان یافته، حتی به شکل داخلی، خطرات فراوانی را برای جوامع مختلف ایجاد می‌نماید. با توجه به جمع شدن امکانات، استعدادها و نیروها در یک نقطه و انسجام و تشکیلی که مجرمین سازمان یافته از آن برخوردارند و قدرت و ثروتی که این گونه سازمان‌های تبهکار می‌توانند پس از مدتی فعالیت به دست آورند و از آن در جهت اشاعه فعالیت‌های مجرمانه خود بهره‌گیرند، تاثیر سوء این نوع جرم بر امنیت جوامع و اقتصاد آنها و حتی اساس حکومت‌ها و بنیان‌های اخلاقی جوامع بسیار فراتر از تاثیر اندک جرایم فردی است (صادرقی، 1386: 191). با عنایت به این که معمولاً این جرایم با انگیزه منفعت‌طلبی یا انگیزه‌های سیاسی برای کسب قدرت انجام می‌شود؛ لذا عزم نیروهای پلیس و پلیس بین‌الملل در جهت مبارزه با آن از اهمیت بسیار بالایی برخوردار است. جامعه جهانی با احساس نیاز و همچنین با آگاهی از تاثیرات مخرب جنایات فراملی و به منظور حفظ اصول حاکمیتی کشورها، سازمانی را با عنوان پلیس بین‌الملل جنائی تشکیل داده است. این سازمان با داشتن پتانسیل‌های فراوان، ضمن افزایش همکاری‌ها بین مقامات امنیتی و انتظامی کشورهای مختلف از طریق تعامل با سازمان‌های ملی و بین‌المللی و گسترش علوم انتظامی، سعی در اجرای سیاست جنائی به منظور مبارزه با جنایات و پیشگیری از وقوع آنها در سطوح ملی و بین‌المللی دارد. در همین راستا شناخت ظرفیت‌ها و نقاط ضعف و قدرت پلیس بین‌الملل در مبارزه با جنایات فراملی به خصوص از نوع سازمان یافته امری ضروری و اجتناب‌ناپذیر است.

پیشنهادات

- 1) لازم است که سازمان با توجه به استفاده مجرمان از فنون تکنولوژی جدید در ارتکاب جرم، زمینه‌ای را فراهم کند که حداکثر تعامل میان نهادهای تحقیقاتی، پژوهشی و دانشگاهی و پلیس برقرار شود.
- 2) با توجه به وضعیت حقوقی خاص حاکم بر اینترپل و اهمیت بین‌المللی آن، شایسته است که اینترپل به عنوان یکی از نهادهای سازمان ملل قرار گیرد. این مسئله از آن جهت مورد تاکید است که بسیاری از تصمیمات اینترپل دارای ضمانت اجرای قوی نیست.
- 3) اینترپل از هرگونه عملیات پلیسی در خاک کشورهای عضو به منظور حفظ حاکمیت دولت‌ها منع گردیده است، لذا لازم است تمهیداتی هر چند با تغییر اساسنامه اندیشیده شود که در صورت نیاز به همکاری و هماهنگی پلیس کشورهای عضو اینترپل بتواند به صورت مستقیم وارد عرصه استرداد شوند.
- 4) ارائه مشاوره حقوقی به مقامات پلیسی کشورها در مبارزه با جنایات سازمان یافته فراملی.
- 5) برگزاری کارگاه‌های آموزشی لازم به نیروهای پلیس کشورهای عضو در جهت پیشبرد اهداف مقرر در کنوانسیون پالمو و پروتکل‌ها الحاقی آن و جلوگیری از بروز این جنایات.
- 6) انتشار سالانه گزارشات در خصوص اقدامات و مبارزات پلیس کشورهای عضو.
- 7) تلاش در جهت جرم‌انگاری جنایات سازمان یافته فراملی مندرج در کنوانسیون پالمو در قوانین داخلی کشورها.
- 8) همکاری بیس از پیش پلیس کشورهای عضو و به خصوص پلیس منطقه‌ای در مقابله با این نوع جنایات.
- 9) برگزاری کنفرانس‌های توجیهی در کشورهایی که سازمان‌های تبهکار فعالیت بیشتری در آن حوزه دارند.

- 10) اطلاع‌رسانی هدفمند به مردم جهت آگاهی از انواع مدل‌های جدید این نوع جنایات به‌خصوص بحث قاچاق اندام و قاچاق زنان و کودکان.
- 11) ایجاد بانک اطلاعاتی مبتنی بر فناوری نوین در جهت تعقیب و شناسایی مجرمین حرفه‌ای.
- 12) ایجاد یک ستاد مرکزی برای هماهنگی نیروهای اقدام‌کننده علیه جنایات فراملی.

1. اردبیلی، محمدعلی (1382)، **حقوق جزای عمومی**، جلد اول، نشر میزان، چاپ دوم.
2. اردبیلی، محمدعلی (1382)، **پیشگیری قضایی و استرداد مجرمین**، نشر میزان.
3. اسعدی، سید حسن (1386)، **جرایم سازمان یافته فراملی**، تهران: نشر میزان.
4. آقایی، بهمن (1378)، **فرهنگ حقوقی بهمن انگلیسی به فارسی**، Black s Law Dictionary 3، تهران: نشر گنج دانش.
5. باقرزاده، احد، (1388)، **پولشویی در حقوق ایران وانگلستان واسناد بین المللی**، تهران: نشر میزان، چاپ دوم.
6. بیابانی، غلامحسین، پاییز (1388)، **جرائم سازمان یافته و همکاری‌های جنایی، فصلنامه نظم و امنیت انتظامی**، شماره سوم، سال دوم.
7. بی‌نام (1381)، **بولتن چگونه اینترنتی به وجود آمد**، اداره کل پلیس بین الملل.
8. تجلی، سیدآیت‌الله (1390)، **مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم در بانک‌ها**، تهران: انتشارات آزاد کتاب.
9. تقی‌زاده انصاری، مصطفی (1388)، **سازمان جهانی پلیس جنایی (اینترپل)**، تهران: انتشارات جنگل، جاودانه.
10. جعفری لنگرودی، محمدجعفر (بی‌تا)، **ترمینولوژی حقوق**، چاپ دوم، تهران، بی‌نا.
11. خطیبی، عبدالکریم (1391)، **مصادیق بارز جرم سازمان یافته در قوانین جزایی جمهوری اسلامی ایران، فصلنامه حقوقی قضایی آیین دادرسی**، سال هشتم، شماره 16 و 17.
12. دلخوش، علیرضا (1390)، **مقابله با جرایم بین المللی: تعهد دولت‌ها به همکاری**، تهران: مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های حقوقی شهر دانش.
13. سلیمی، صادق (1382)، **جنایات سازمان یافته فراملی**، تهران: انتشارات تهران: دا.
14. سلیمی، صادق (1390)، **سخنرانی استاد سلیمی در دوره آموزشی نقش سازمان ملل متحد در مقابله با جنایات سازمان یافته فراملی: قاچاق زنان و کودکان در دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران**.
15. شرقی، عباس (1372)، **علم انگشت‌نگاری**، تهران: انتشارات دانشگاه شهید بهشتی.
16. عباسی، محمود (1374)، **پلیس بین الملل**، انتشارات مجد.
17. مصفا، نسربین (1390)، **جزوه دوره آموزشی نقش سازمان ملل متحد در مقابله با جنایات سازمان یافته فراملی: قاچاق زنان و کودکان**، تهران: انجمن ایرانی مطالعات سازمان ملل متحد.
18. محسنی، مرتضی (1370)، **حقوق جزای عمومی**، تهران: انتشارات گنج دانش.
19. مخدوم، حمیدرضا (1387)، **نقش اینترپل در زمینه استرداد مجرمین و راه‌های بهینه کردن آن، فصلنامه کارآگاه**، دوره دوم، شماره 4.
20. صادقی، حسین (1386)، **حقوق جزای بین الملل**، تهران: نشر میزان، چاپ دوم.

21. میری دلماس مارتی (1381)، نظام‌های بزرگ سیاسی جنایی، ترجمه دکتر علی حسین نجفی ابرنآبادی، ج اول، چاپ میزان.
22. نجاتی، مهدی (1381)، پلیس علمی و کشف علمی جرایم، تهران: انتشارات سمت.

ب) لاتین

1. Cario - **Resolution** No/ AGN/670Res/16 (1998).
2. **Convention** of the setting up of a European police office (Europol) Brussels', 1995, Article92/2.
3. **Convention** on Mutual Assistance and cooperation between customs Administration, brusselsT, 1997, article 10.
4. **Convention** on Transfer of proceeding sin criminal matters (Strasburg, 1992).
5. **Draft international convention** for the suppertion of terrorist Financing (1999) (A. C. 6/58/C. 16) Article 18.
6. **ICPO** - international criminal police reriwT 1992-No 438.
7. **ICPO** - international criminal police Review, 1989- No 810
8. **ICPO** - international criminal police review, 1991-no 433.
9. Lombois(c). (1971), **Droit penal international ·pans**, Dalloz.
10. **Model Treaty Extradition** New York 14 December 1990 Article 9(1).
11. **Resolution** no/ AGN/63/Res/16(Antalya- 1996).
12. **Resolution** no/ AGN/65/Res/12(Antalya- 1996) Model Treaty Extradition New York 14 December 1990 Article 9(1). Convention on Transfer of proceeding sin criminal matters
13. **Resolution** no/ AGN/65/Res/12(Antalya- 1996).
14. **Resolution** No/AGN/66/Res/7/Newdehl, 1997.
15. **Resolution** No/AGN/670Res/16 (Cario-1998).
16. **Rome of the international criminal court** (Rome- 1998) Article 68.
17. **Scheme relations mutual Assistance in criminal Matters within the common wealthT Hare** 1989, as Strasburg, 1992.
18. **Scheme relations mutual Assistance in criminal Matters within the common wealthT Hare** 1989, as amended 1990.
19. UN **convention** against curruption (Merida- 2003) Article 19(b).
20. UN **convention** against Itlieit trafficking inter narcotic Drags and psycho tropic substances (Viena).
21. UN **convention** against Itlieit trafficking inter narcotic Drags and psycho tropic substances (Viena 1998) Article 7(B).
22. **UN treaty on mutual Assistance in criminal matters**, network, 19 December 1990, Article 11.
23. UnDoc. A/551383/Add/.
24. United Nation **Convention** Against Transnational Organized Crime, 2000.